

נתיבות ישר

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי
לב ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול
חוצב להבות אש קודש, ושאתו כשאת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

ראש השנה תשפ"ז
תשובה בימי הרחמים - השפעה לדורות
למשפטיך עמדו היום - איך זוכים במשפט
שנה ט' • גליון תי"ד

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

**אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660**

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים

רח' שחל 5, בני ברק

טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

תוכן העניינים

תשובה בימי הרחמים – השפעה לדורות

ע"י הכבוד ראש - יכולים להיפטר מכל הפגמים	ז
ביאור בקשת 'זכרנו לחיים' - שני אופנים של דין	ז
הדין השני - על מאורעות החיים	ח
תכלית החיים בעוה"ז - קנין חיים נצחיים	ח
תכלית התפילות על עניני עוה"ז - העוה"ב	ט
הזכות במה שזוכים לכפרה בעוה"ז	ט
השטר חוב בחיים הנצחיים - קשה לאין ערוך	ט
מעלת ימי הרחמים - שלא תישאר שום רושם מחטאיו לנצח	י
למלאות הימים החשובים האלו	י
"ואתנפל לפני ה'" - הקושי שהיה שם למשה רבינו	יא
המשמעות של 'חטא' והתוצאה שנגרם על ידה	יא
ביאור בדברי רבי יוסי דמן יוקרת	יב
שלא ישלחו בה בני אדם	יב
האושר כשיהודי זוכה למלאות הימים האלו	יג
לא תלכו עמי בקרי	יג
ביאור תביעת "היה להם ללמוד ולא למדו"	יג
כתיבת התורה על האבנים - בשביל אומות העולם	יד
"איני נותן לכם ארכא"	יד
דור המבול לא היה להם ממי ללמוד	יד
ימי הרחמים זה בבחינה של 'יש לכם ממי ללמוד'	טז
צרות ישראל - בחינה של יש לכם ממי ללמוד	טז
על כל אחד יש תביעה להתחזק כפי יכולתו	טז
התפילות בימי הרחמים	טז
"איך רוקן פון פלאץ"	טז
לידע ולהתבונן מה תפקידו בעולם	יז
הנסיונות שעומדים בפני כל אחד בשכחת תכליתו בעולם	יז
כל אחד והנסיונות שלו	יז
נסיונות של המחנכים	יח
הנסיונות של הבני תורה - הלימוד בכוונה הראויה	יח
ההבדל בין 'עד' שמים ל'מעל שמים'	יט

יט השפעת מעשי האדם לדורותיו
 כ בתים שמדברים לשה"ר
 כ אחוזים מעשי אבותיהם בדיהם
 כא עושה חסד לאלפי דורות
 כא זכות האדם נמשך לדורות כמו שנלמד ממצרים
 כא השפעה של אלפי שנה
 כב אשרי לו ולבניו אחריו
 כב השפעת תשובתו של ראובן לדורות
 כג השפעת תשובת האדם לדורות
 כג חשיבות התורה - הלימוד משכר מצוה
 כד "קריינא דאיגרתא"
 כד השכר לפי הקושי
 כה המצוה מאירה לעולמי עד באור צחצחות
 כה שכר תורה ומצוות הם ללא גבול וללא ערך
 כו גודל מעלת התורה
 כו שכר נשים בחיים נצחיים
 כו ביאור ה'יערות דבש'
 כז בלימוד התורה יש תכלין מיוחד ששובר היצה"ר
 כח חומר ביטול תורה - חסרון הכוח כנגד היצה"ר
 כח ע"י קדושת התורה זוכים לתשובה
 כח חומר ביזוי ת"ח שבזה סוגר שערי תשובה
 כט ביזוי ת"ח מעכב השפעת התורה לעולם
 כט כבוד תלמידי חכמים - סגולה לבנים טובים
 ל הרבה גדולי ישראל נולדו להורים פשוטים
 ל עונש המזלזל בת"ח - על שלשים ועל רבעים
 לא להכיר בחשיבות של ימי הרחמים

"למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך"

איך זוכים במשפט

לב כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון
 לב ביאור מהו "כבני מרון"

אעפ"כ 'וכולם נסקרין בסקירה אחת' לב
 ההבדל בין דין בשר ודם לדין שמים לג
 מחסדי ה' שדנים את האדם כאילו הוא היחיד בעולם לג
 בתפילת נעילה - הקב"ה מתקרב לישראל לד
 כי לא יחפון במות המת לד
 הקב"ה נשבע שחפץ בתשובת הרשע לד
 אין סליחה למי שהולך נגד המהלך של חרטה ותשובה לה
 ההתגלות שנפעלת ע"י השופר לה
 מלכיות וזכרונות שופרות - רק מדרבנן לו
 הכל נכלל בשופר - אלא שתיקנו חז"ל גם באמירה לו
 להביא לימות המשיח לו
 אימת הדין של המלאכים והצדיקים לו
 מעשה הנורא של רבי אמנון לו
 דחקו בו המלכות לח
 הכל היה כדי לכפר על דיבור אחד שלא כראוי לח
 העצה ליום הדין - זיכוי הרבים לט
 ת' על מצח הצדיקים - שלא ישלוט בהם מלאכי חבלה לט
 היה להם למחות לט
 הקב"ה חזר בו מ
 אפילו שהיו צדיקים גמורים ממשי מ
 כל אחד יכול להשפיע לטובה מא
 מעשה טוב של נער קטן משפיע גם על הצדיק מא
 אפילו מי שאין לו כשרון הדיבור יכול להשפיע מב
 הטעם שמשנה רבינו ע"ה היה כבד פה מב
 מי שמשפיע לטובה זוכה והכל נהפך לטובה מג
 חובת תלמוד תורה מג
 כי נר מצוה ותורה אור מג
 היום קצר והמלאכה מרובה מג
 ההתעוררות היום הדין מד
 זמן של אורות נפלאים מד
 העיקר להתחזק בלְפִנֵּי את הרבים מוה
 לקבל ע"ע קבלות טובות מה
 מהרגע שקיבל ע"ע נקרא עבד ה' מה

תשובה בימי הרחמים - השפעה לדורות

ע"י הכובד ראש - יכולים להיפטר
מכל הפגמים

"מיר זענען אינמיטען די ימי
הרחמים, מ'זאל עומד
זיין אויף די ערנסקייט וואס
הייסט ימי הרחמים. דער
איבערשטער האט געגעבען אַ
תקופה יעדער יאהר, וואס דער
רבנו של עולם איז קרוב צום
כלל ישראל, אויף צו מכפר זיין
עוונותיהם".

"ראס הייסט אַ תקופה וואס אַ
מענטש קען זיך אפ
פטר'ן פון אלע פגימות און פון
אלע חטאים, וואס אַ מענטש
האט איבער דער יאהר, און
פריערדיגע יאהרען איז ער נפגם
געווארען. ס'האט זיך צו איהם
צוגעקלעבט פגימות און חטאים".

עומדים אנו כעת בתוך ימי
הרחמים. צריכים
לעמוד על כווד הראש והחשיבות
של הימים הללו. השי"ת נותן לנו
בכל שנה ושנה תקופה, שבתוך
הזמן הזה הרבנו של עולם קרוב
לכלל ישראל כדי לכפר על
עוונותיהם.

היינו שאנו עומדים כעת
בתקופה זו שאדם יכול
להיפטר מכל הפגמים ומכל
החטאים שנפגם בהם במשך השנה
ובשנים קודמות, שנדבקו אליו
פגימות וחטאים.

ביאור בקשת 'זכרנו לחיים' - שני
אופנים של דין

בתפילות בעשרת ימי תשובה
אנו מבקשים 'זכרנו
לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו
בספר החיים למענך אלוקים
חיים'.

איתא מהאר"י הק', שבראש
השנה בשעת הדין יש
שני חלקים של דין. החלק הראשון
של הדין הוא, 'זכרנו לחיים מלך
חפץ בחיים', שהוא הבקשה שאנו
מתפללים על הדין שתהיה לעתיד
לבוא, שנוכה לחיים נצחיים.

שכן בכל שנה ושנה בראש השנה
דנים את האדם לדעת מהו
מצבו כלפי הדין שתהיה לעתיד
לבוא, האם יזכה לחיים הנצחיים
או חלילה לאו. וגם אם הוא ראוי

לזכות לחיים הנצחיים, הרי שיש בזה כמה וכמה מדרגות עד כמה יזכה לחיים הנצחיים.

זהו דין אחד שדנים בראש השנה.

ומהו הקשר בין שני דינים אלו ואיך אפשר להשוות ביניהם.

תכלית החיים בעוה"ז - קנין חיים נצחיים

אך האמת הוא שהמאורעות שעוברים על האדם במשך ימות השנה יש להם משמעות גדולה, 'די מאורעות פון אַ יאהר מיינען זייער אסאך'. והדבר תלוי באיזה אופן האדם הוא 'מבין' על מהותם של חיי העולם הזה.

שכן על חיי העולם הזה שנינו (אבות פ"ד מכ"ב), 'יפה שעה

אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא'. והכוונה בזה הוא על אותה שעה שהאדם מבין ומשיג לשם מה נברא בעולם, שתכלית בריאתו לא היתה כדי לחיות השנים שהוא חי בהם בעולם הזה בחיי הנאה ונוחות, 'צו האבען אַ באקוועמאלכער הנאה'דיגער לעבען', אלא שנברא לתכלית ומטרה כדי שבשנים שהשי"ת נותן לו לחיות בעולם הזה, יזכה ויקנה וירכוש לעצמו בשנים אלו את החיים הנצחיים.

זהו תכלית הבריאה והתפקיד של כל יחיד ויחיד, לזכות לחיים

הדין השני - על מאורעות החיים

הדין השני שדנים את האדם בראש השנה הוא 'וכתבנו בספר החיים למענך אלוקים חיים', שהוא הדין שדנים את האדם על המאורעות שהאדם צריך לעבור בעולם הזה במשך השנה ובמשך החיים.

צריך להבין איך השוו בתוך בקשה אחת על הדין בין הדין על חיים נצחיים והדין על חיי ומאורעות העולם הזה, והחשיב כל כך את מה שיעבור עליו בעולם הזה.

הלא בזה שדנים את האדם בשני הדינים, משמע ששני הדינים שווים זה לזה - הדין על מה שיעבור עליו בעולם הזה והדין שדנים אותו על חיי העולם הבא. והלא הדין על חיי העולם הבא הוא הדין על החיים הנצחיים של האדם. ואילו הדין של העולם הזה, הוא רק על המאורעות שיעברו עליו בעולם הזה במשך השנה,

שהוא כמו הכלבים המלקקים את העצמות וצועקים 'הב הב'.

הזכות במה שזוכים לכפרה בעוה"ז

כאמור, מה שמבקשים 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים', הכוונה שמבקשים על הדין בחיים הנצחיים, על העולם הבא.

העולם הבא הוא דבר שאין לו

קץ ואין לו סוף, חיי עולם הבא אינה רק מאה שנה או מאתיים שנה, אלא הוא בלי גבול ובלי שיעור. כל פעולה טובה שהאדם פועל ועושה בעולם הזה, ועל ידי זה הוא קונה לעצמו זכויות לעולם הבא, הרי שהוא קונה לעצמו בזה זכויות לחיים הנצחיים.

השטר חוב בחיים הנצחיים - קשה

לאין ערוך

כך הוא גם חלילה לצד ההפכי,

כשהאדם פוגם בעולם הזה, אם אינו זוכה שיגבו ממנו מה ששיחת בעולם הזה, שאינו זוכה שיסורי העולם הזה יכפרו על מעשיו הלא טובים, והוא עולה לעולם העליון כשיש כנגדו שטר חוב, הרי שחס ושלום השטר חוב תיגבה מהחיים הנצחיים, שחלילה

הנצחיים. ולזה זוכים על ידי לימוד התורה וקיום המצוות, חיזוק האמונה וגמילות חסדים. ולשם כך נזקק האדם לבריות גופא ולפרנסה בהרחבה והרחבת הדעת, כדי שיוכל לקיים את תכליתו ומטרת בריאתו בעולם הזה.

תכלית התפילות על עניני עוה"ז -

העוה"ב

לתכלית זה אנו מתפללים

ומבקשים כל הבקשות בשמונה עשרה. שמבקשים על כל הענינים הגשמיים.

המכוון בתפילות אלו הוא

שיהיה לנו כל הענינים הגשמיים הללו כדי שיהיה לנו הרחבת הדעת, ועל ידי זה תהיה לנו היכולת לקיים תורה ומצוות, והם הכלים שבהם יקנה חיי העולם הבא.

אמנם מי שתכלית תפילותיו

במשך השנה ובימי הרחמים על חלקו בעולם הזה שיהיה לו טוב ושלא יחסר לו מאומה, וזהו כל התכלית בתפילותיו, בווה"ק יש על זה לשון קשה ביותר, 'אין זוהר ווערט עס אנגערופען אַ שארפער לשון',

יחסר לו בנצחיות מחמת חטאיו, או שחלילה יהיה צריך לעבור יסורי גיהנום, ויסורי גיהנום הם יסורים נוראים.

ויכול להתרחק כל כך מכל חטאיו באופן שלאחר אריכות ימיו ושנותיו לא תישארנה בו שום רושם ממעשיו.

אנו יודעים מהם יסורים בעולם הזה. היסורים שעברו הדור הקודם, יסורים וואס דער פריערדיגער דור האט מיטגעמאכט. ומבואר בכל הספרים, ראשונים ואחרונים, שיסורי גיהנום הם הרבה יותר קשים לאין ערך, ואינו דומה בשום צורה ליסורים בעולם הזה.

גם מה שנשאר איזה רושם בחייו מחמת מעשיו, שנינו בסוף יומא, שחייבי כריתות וחייבי מיתות בית דין יסורין ממרקין את האדם, וחילול ה' יסורים ומיתה ממרקים.

אם כן, מי שמת באופן שנשאר פגום בחטאיו, אזי או שח"ו הפגם של חטאיו יישארו בו לנצח. או שיזכה למדרגה יותר גבוהה ואז הפגם מחטאיו לא יישארו בו לנצח, רק שיצטרך להסיר את הפגם על ידי יסורי גיהנום. וזהו אסון נורא לאדם כשנופל ונוקק לאופנים אלו.

והנה מי יאמר זיכיתי לבי שלא עבר בשוגג על חייבי כריתות וחייבי מיתות בית דין. ובוודאי שעל חילול ה' אין מי שיוכל להעיד על עצמו שלא עבר על זה.

על ידי התשובה זוכים לכפרה באופן שלאחר אריכות ימיו ושנותיו לא יישאר בו שום רושם ממעשיו, שעל ידי היסורים בעולם הזה יחד עם המיתה יזכה לכפרה.

למלאות הימים החשובים האלו

מעלת ימי הרחמים - שלא תישאר שום רושם מחטאיו לנצח

"דאס איז די חסדי ה' וואס דער אייבערשטער האט אונז געגעבען די ימי הרחמים יעדען יאהר, דארף מען דאך וויסען די פערציג טעג ימי הרחמים מ'זאל אויסניצען די טעג, ווי חשוב און ווי וויכטיג יעדער טאג איז."

השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו, מחמת חסדי ה' שעולם חסד יבנה, נתן לנו בכל שנה ושנה תקופה שבימים אלו יכול האדם להיפטר מכל חטאיו,

איך לנו השגה בדבר, האם חסרים לחם ומים בשמים. אבל מאחר שמשה רבינו אמר כן, משמע מזה שעבר שם קשיים גדולים, שהיה לו קושי גדול בתפילתו במשך הארבעים יום בימי הרחמים, עד שהשי"ת אמר לו 'סלחתי כדברך', 'ס'איז איהם זייער שווער אנגעקומען די פערציג טעג פון די ימי הרחמים, ביז דער אייבערשטער האטש געזאגט 'סלחתי כדברך'.

מאז, נשאר בבריאה הרושם מאותם ארבעים הימים, שארבעים ימים אלו מתעוררים מחדש מדי שנה בשנה, שימלאו את הימים הללו כראוי, ועל ידי כך יזכה כל אחד שיהיה 'סלחתי כדברך'.

המשמעות של 'חטא' והתוצאה שנגרם על ידה

צריכים אנו להתבונן מהו חטא, ומהו המשמעות של חטא.

בגמרא תענית (דף כד.), אמרו על רבי יוסי דמן יוקרת. הוא ליה ברתא בעלת יופי, שהיה לאמורא רבי יוסי דמן יוקרת בת שהיתה בעלת יופי. יומא חד חזיא

מחסדי ה' שהעניק לנו ימי הרחמים מידי שנה בשנה, וצריכים אנו לידע החשיבות של ארבעים ימי הרחמים הללו, למלאות את הימים, ויש לדעת כמה חשוב וכמה נחוץ לנצל כל יום ויום מימים נשגבים אלו.

ארבעים יום אלו הם הארבעים יום שמשה רבינו שהה בשמים, ולאחר ארבעים יום אלו אמר השי"ת 'סלחתי כדברך', והשי"ת מחל לבני ישראל על חטא העגל.

"ואתנפל לפני ה'" - הקושי שהיה שם למשה רבינו

במשך ארבעים ימי הרחמים אלו התפלל משה רבינו על הדבר, ובוודאי שגם בני ישראל מלמטה סייעו בעדו, שבני ישראל שהיו במדבר סיני עסקו בתורה ובתפילה ובתשובה כדי שהשי"ת יתרצה ויאמר 'סלחתי'.

כל התפילות האלו היו באותם הארבעים יום שמשה רבינו היה בשמים. כמו שאמר משה רבינו בעצמו (דברים ט, יח), 'ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי'.

חייבת מיתה. ויש להבין על מה נענשה.

אלא שיש לנו לדייק בלשון חז"ל, שכך אמר רבי יוסי דמן יוקרת: 'שובי לעפריך ואל יכשלו ביך בני אדם', שתשוב לעפרה, ובלבד שלא יכשלו בה בני אדם.

והנה, אין לך רחמים יותר מרחמי האב על בנו ובתו, ובמיוחד כשמדברים מאמורא, שכוח הרחמים שבו וכוח האהבה שבו אינני מסוגלים להבין, שהוא הרבה יותר מההרגשים שלנו באהבה - שכן ההרגשים של האמורא לבתו הם הרבה יותר גדולים ועמוקים.

שלא יכשלו בה בני אדם

אלא שהאמורא ראה, שאף על פי שבתו אנוסה, אבל כדי שלא יכשלו בה בני אדם, טוב יותר עבורה שהיא תמות ממה שיכשלו בני אדם על ידה.

ויש בענין זה שני נקודות. נקודה אחת היא, שבשעה שבני אדם נכשלים על ידי מאן דהו אפילו באונס, הרי שנדבק בו איזה משהו של החטא.

ובנוסף יש כאן נקודה נוספת, שהיה בזה משום מידת

לההוא גברא דהוה כריא בהוצא וקא חזי לה. יום אחד ראה במחיצה שהיה לו בחצירו, שהיתה עשויה מקש ומגבבא, וראה שהיה אחד שחפר בין הקש והגבבא לפתוח פתח צר כדי שיוכל להסתכל דרכו כדי לראות את בתו. וכמו שפירש רש"י, שהיה סותר גדר העצים כדי להסתכל דרך הנקב.

'אמר לו מאי האי. אמר ליה, רבי, אם ללוקחה לא זכיתי, לראותה לא אזכה'. לפי שבער בו יצרו הרע כדי לראותה. 'אמר לה, בתי, קא מצערת להו לברייתא', את מצערת את הבריות, 'שובי לעפריך ואל יכשלו ביך בני אדם'.

ביאור בדברי רבי יוסי דמן יוקרת

אנו רואים כאן שרבי יוסי כלל לא קילל את האיש. ולכאורה בתו היתה אנוסה, וכי מה היה לה לעשות, ואילו איש זה לא היה אנוס, הוא היה פושע. אעפ"כ לא קילל אותו רבי יוסי, לפי שעל איסור ההסתכלות אין עונש מיתה. אמנם הוא עשה עוולה גדולה, ואולי ישוב בתשובה, וגם באשר הוא שם אינו חייב מיתה על דבר זה. ואילו בתו בוודאי שלא היתה

איד וואס ער דערלעבט אדורך צו גיין די ימי הרחמים אז ער זאל זיי אויסניצען'.

לא תלכו עמי בקרי

אך מי שאינו ממלא כראוי ימים אלו, החטא הוא חמור הרבה יותר, וזה בכלל 'והלכתם עמי קרי'. מאחר שבימים אלו השי"ת פושט את ידו אלינו שנשוב בתשובה, ואם האדם אינו מתעורר, מ'מאכט זיך נישט צו טוהן דערמיט, מ'מאכט זיך נישט וויסענדיג דערמיט, אזי החטאים חמורים שבע על חטאתיכם.

זהו הענין של 'לא תלכו עמי בקרי', שאין שמים על לב מה שנעשה בימים הללו, מ'מאכט זיך נישט וויסענדיג אינגאנצען פון דעם גאנצען ענין'.

ביאור תביעת "היה להם ללמוד ולא למדו"

כשבני ישראל עברו את הירדן ציווה השי"ת על משה רבינו שכשיעברו את הירדן, שיקחו אבנים גדולות מהירדן. ונאמר (דברים כז, ד), 'והיה בעברכם את

אהבת ישראל לשאר האנשים, שמאחר שהיה לו בת שהיתה כלילת יופי עד כדי שבני אדם נכשלים בה. והלא בני אדם הם בשר ודם, נמצא שבני אדם יאבדו על ידה. הרי שמחמת אהבתו לבני ישראל הסכים שבתו תמות, ובני ישראל לא יכשלו בחטא.

מבואר מדברי חז"ל עד כמה החטא חמור החטא, באופן שהאמורא הקדוש אומר לבתו 'שובי לעפריך', 'דער הייליגער אמורא שעלט זין טאכטער שובי לעפריך', ובלבד שלא יכשלו בה בני אדם. לפי שידע עד כמה חמור הרושם של החטא.

האושר כשיהודי זוכה למלאות הימים האלו

השי"ת העניק לנו התקופה של ימי הרחמים, כדי שנוכל לרחוץ ולהיטהר מהחטא, לנקות את הרושם של החטאים, ולעקור את הפגמים של החטאים, ויש בזה חסדים ורחמים גדולים.

יש לנו להתבונן באושר הגדול של יהודי שזוכה לעבור את ימי הרחמים באופן שהוא ממלא את כל הימים הללו, זוי גליקליך איז אַ

ללמוד מהאבנים ולא למדו, ועל זה נגמר גזר דינם.

"איני נותן לכם ארכא"

ענין זה מבואר גם בדברי רש"י על הפסוק בקריאת שמע (דברים יא, יז), 'ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נותן לכם'. ופירש רש"י, מזה הכוונה ואבדתם 'מהרה', למה אין די במה שיאמר שיאבדו מארץ ישראל. אלא ש'איני נותן לכם ארכא', שיהיה זה במהרה.

'ואם תאמרו והלא נתנה ארכא לדור המבול'. אם בני ישראל יבואו בטענה שבדור המבול כשחטאו אנשי דור המבול נאמר שם (בראשית ו, ו), 'וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו'. ונאמר שם 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה', שהש"ת קבע את ענשם רק לאחר מאה ועשרים שנה. ובכל אותה הזמן המתין להם שישובו בתשובה.

דור המבול לא היה להם ממי ללמוד

בכל אותם מאה ועשרים השנים בנה נח את התיבה. והמכוון בזה היה כדי שאנשי דור המבול

הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד'. ונאמר (שם ח), 'וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב'.

מה היה הענין לכתוב על האבנים האלו את כל התורה כולה, הלא יש לבני ישראל את ספר התורה הכתובה על קלף, ולמה הצטרכו גם לכתוב כל התורה כולה על האבנים.

כתיבת התורה על האבנים - בשביל אומות העולם

מבואר בדברי חז"ל, שתכלית כתיבת התורה על האבנים היתה עבור אומות העולם. לפי שאומות העולם אין להם את ספר התורה, והאבנים היו פתוחים עבור אומות העולם, כדי שיוכלו ללמוד מהאבנים הללו את כל התורה כולה.

ואמרו חז"ל (סוטה לה:), 'ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת, שהיה להן ללמוד ולא למדו'. שמה שנכתב על האבנים כל התורה כולה עבור אומות העולם, דבר זה גרם שיחתם גזר דינם של אומות העולם לבאר שחת, לפי שהיה להם ברירה

ממי ללמוד ואינו לומד, הרי הוא בכלל 'ואבדתם מהרה'. ואנו בגדר זה של 'יש לכם ממי ללמוד'.

ולא רק שיש לנו ממי ללמוד, אלא שאנו עומדים בימי הרחמים והרצון, ימים בהם השי"ת פושט ידו לתשובה. ואם עדיין לא למדו, השי"ת ירחם, שהרי על זה נאמר 'מהרה', 'דער אייבערשטער זאל אפהיטען 'מהרה'.

צרות ישראל - בחינה של יש לכם ממי ללמוד

כשאנו מתבוננים בצרות שיש בבתי בני ישראל, בכלל ובפרט, הצרות שעברו על בני ישראל בדור הקודם. וגם על זה יש התביעה של 'אתם יש לכם ממי ללמוד'. שכן על מה מגיעים צרות ישראל, האם יש מקרה בדבר שעל זה באים הצרות.

אנו רואים כל מיני צרות שיש בבתי ישראל, ואין צרה שאין שורשיה בחטא, ועל כן יש התביעה של 'אתם יש לכם ממי ללמוד'.

כשיש לאדם ממי ללמוד ואינו לומד, הרי שאפילו גויים אומות העולם נחתם עליהם גזר דינם לבאר שחת, שהיה להן

ישובו בתשובה. שהרי השי"ת היה ביכולתו לעשות שבניית התיבה תימשך רק כשני שבועות בלבד. והשי"ת עשה שנח יתעסק כל השנים האלו בתיבה. רק כדי לעורר אותם בתשובה.

על זה ישאלו בני ישראל למה ייענשו באופן של ואבדתם 'מהרה'. מה נשתנו מאנשי דור המבול שקיבלו זמן של מאה ועשרים שנה.

ומבאר רש"י, 'דור המבול לא היה להם ממי ללמוד, ואתם יש לכם ממי ללמוד'. אפילו שגם בדור המבול היו כמה צדיקים, כמו חנוך ומתושלח, וגם נח ובניו. אבל עדיין זהו בגדר של 'לא היה להם ממי ללמוד'.

ימי הרחמים זה בבחינה של יש לכם ממי ללמוד

אמנם בני ישראל עתה הם בגדר של 'אתם יש לכם ממי ללמוד', לאחר שקיבלו את התורה על הר סיני, ועברו יציאת מצרים ושם ראו את כל הגילויים, וכעת הם בגדר של 'יש לכם ממי ללמוד'.

מבואר מזה תביעה גדולה, 'שטייט דאך דא אַ גרויסע תביעה'. שכאשר יש לאדם

כולו. מה שגורם שייגשו בקרירות גמורה לכל עניני ימי הרחמים, 'מ'בלייבט קאלט אינגאנצען צו די ענינים פון די ימי הרחמים'.

אמנם אנו יודעים שעומד להגיע 'ראש השנה', וכשאומרים 'סלח לנו' מכוונים יותר, אבל האם זהו המהות של ימי הרחמים, הלא בימי הרחמים צריכים שהתפילות יהיו בדרך שאמר משה רבינו על עצמו 'לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי'.

"זיך רוקן פון פלאץ"

זה ודאי שהשי"ת אינו מצפה מאתנו שנהיה בבחינה זו של 'לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי', אבל השי"ת מצפה מאתנו לפי כוחותינו, שנוזז - ולו במשהו - מהמקום שאנו עומדים בו, 'לויט אונזערע כוחות ערווארטעט דאך דער רבונו של עולם פון אונז מ'זאל זיך רוקן פון פלאץ'.

באמת שגם אלו האנשים הנמצאים בינינו שיש לו יותר כוונה לתשובה, והוא יותר קרוב לתשובה, אבל כיצד ייראה האדם במוצאי יום הכיפורים לאחר יום הכיפורים, הלא חוזרים ונופלים ונשארים כמו שהיו מקודם.

ללמוד ולא למדו, שהיה להם ללמוד התורה מהאבנים על הר עיבל, ועל זה נחתם דינם לבאר שחת, ולכן ואבדתם 'מהרה'.

על כל אחד יש תביעה להתחזק כפי יכולתו

כמו כן, כשאנו עומדים בימי הרחמים - על אף כוחותינו החלשים, השי"ת אינו מצפה מאתנו שנגדל להיות קדושים וטהורים, שאין זה לפי הכוחות שלנו, הקדושים והטהורים שהיו בעבר נבראו עם כוחות מיוחדים, והיו בסביבה אחרת.

אך גם על פי כוחותינו ועל פי מצבנו נדרש מאתנו עד כמה יכול כל אחד לגדול בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים ולהתחזק באמונה. ולגבי חלק זה יש עלינו התביעה של 'יש לכם ממי ללמוד'. וכשחלילה אין לומדים ממי שצריכים אנו ללמוד, נשאר חלילה הגזירה של 'מהרה'.

התפילות בימי הרחמים

כשאדם מתבונן במצבו שהוא שקוע בחטא. יש חטאים שנכשל בהם בדרך מקרה, ויש חטאים שמשוקעים בהם כל

תפקידו בעולם, שכן כל אחד בעולם יש לו תפקיד.

הנסיונות שעומדים בפני כל אחד בשכחת תכליתו בעולם

תפקיד האדם בעולם הזה אינו מה שהולך לסטאר או מה שהולך לעבוד ולהרוויח ממון - תפקידו הוא תורה ומעשים טובים. **זה** שהאדם צריך ללכת לעבוד בסטאר יש בזה שני מובנים.

ענין אחד יש בזה, לפי שעל ידי מה שהולך לעבוד בסטאר זהו אופן להשיג תורה ומעשים טובים. שכן כשעומדים בחנות עומדים בפני כל מיני נסיונות, כי כל אחד שעוסק במסחר, או כל אחד שהוא מלמד, כל אחד שעוסק בכל ענין שהוא, אם הוא אברך כולל וכדומה, יש נסיונות במצב הזה, והשי"ת חפץ בניסיון, שיעמוד בנסיונות שעומדים בפניו בעבודתו, 'דער אייבערשטער וויל דעם נסיון, דו זאלסט ביישטיין די נסיונות וואס קומען ארויס פון די ארבעט'.

כל אחד והנסיונות שלו

זהו תפקיד האדם בעבודתו. תפקידו אינו להרוויח ממון,

לידע ולהתבונן מה תפקידו בעולם

"מיר לעבען נישט מיט די ערענסטקייט און מ'האט נישט פאר אונזערע אויגען דער תפקיד פון לעבען".

"דער תפקיד פון לעבען איז צוצוקומען צו חיים הנצחיים, דאס איז דער תפקיד, דער ציהל פון דער גאנצער לעבען. אז אַ מענטש פון די מינוט וואס ער שטייט אויף און ער זאגט 'מודה אני' ביז די מינוט וואס ער פארמאכט די אויגען און ער שלאפט איין, דארף ער וויסען וואס איז זיין דז'אב אויף דער וועלט, ער האט אַ דז'אב, יעדער מענטש האט אַ דז'אב, יעדער מענטש האט אַ תפקיד".

כל זה בא מחמת זה שאין אנו חיים מתוך כובד ראש ואין לנו כנגד עינינו תכלית ומהות חיינו.

התפקיד והתכלית של ימי חיינו הוא לזכות לחיים הנצחיים. זהו השאיפה והתפקיד של כל ימי חיינו, מהרגע של השכמת הבוקר כשאומר האדם 'מודה אני' ועד לרגע בו הוא נרדם בלילה, מוטל עליו לידע מהו

תפקידו הוא לעמוד בנסיונות שיש בעבודתו, 'דיין תפקיד איז נישט די געלט וואס דו וועסט מאכען, נאר דער תפקיד איז צו ביישטיין די נסיונות וואס ליגען אין דיין ארבעט'.

הנסיונות שיש לאדם בעבודתו, אצל הסוחר או אצל הפועל, 'ביי דער ביזנעסמאן אדער ביי דער ארבעטער', בדרך כלל הנסיונות הם בעניני חושן משפט, וכן נסיונות באמונה ובטחון.

נסיונות של המחנכים

המחנכים יש להם נסיונות אחרים, שיש להם האחריות על תלמידי ישראל, על העתיד של נשמות ישראל. עתידם של דורות ישראל נמצאים בידי המחנך.

הניסיון של המחנך הוא שלא יחשוב יסתכל כל העת על עבודתו, שהמנהל יהיה שבע רצון ממנו, ושהאבות התלמידים יהיו שבעי רצון ממנו, ושיהיה לו שם טוב וירוממו אותו, כדי שיישאר לעמוד בפרנסתו של המלמד. ובפועל תישכח ממנו מהו עיקר תפקידו.

מהשמים מסרו בידו נשמות ישראל להעמידם ולהכינם לכך שיבואו לאמונה, ושיזכו להמשיך את המסורה שקיבלנו בסיני, 'אויסצופארמען צוצוגרייטען אידישע נשמות זאלען זוכה זיין צו אמונה, זיי זאלען זוכה זיין ווייטער צו ממשיך זיין די מסורה פון תורה מסיני'. היינו שהמלמד הוא השומר על החיים הנצחיים של נשמות ישראל, אלא שבד בבד גם משלמים לו כדי שיהיה לו ממה להתפרנס, כי בלי פרנסה אינו יוכל לחיות.

זהו הנסיונות של המלמד, באיזה אופן הוא מסתכל ורואה את המלומדות שלו.

הנסיונות של הבני תורה - הלימוד בכוונה הראויה

גם האברך שיושב ולומד בכולל יש לו את הנסיונות משלו, לשם מה הוא יושב ועוסק בתורה, האם הוא עוסק בתורה רק לפי שיש לו חשק והוא אוהב ללמוד, והוא מקבל את משכורתו משלם מחמיו או מהכולל, שכלל ישראל מפרנסים אותו. או אולי לימודו הוא כדי לזכות לקדושת התורה, 'ער זאפט אריין אין זיך קדושת התורה', לפי שהתורה היא קיום

הבורא ליגט אין דעם, למי שעוסק בתורה באופן הפשוט.

וזהו ההבדל שאמרו עליה בגמרא (פסחים נ:), בין 'עד' שמים חסדך ו'מעל' שמים חסדך.

השפעת מעשי האדם לדורותיו

והנה אם יחשוב לו האדם, שבעשרת הדברות נאמר (שמות כ, ה), שהשי"ת הוא 'פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים', שבמשך כמה דורות מחשב השי"ת לבנים חטאי אבותם, עד לארבע דורות. ונאמר 'לשונאי', והיינו כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם (רש"י) אז הקב"ה מחשב גם עון האבות עם הבנים.

צריכים אנו להתבונן היטב, מהו הכוונה לפי פשטות במאמרם 'כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם'.

יש בתים בישראל שמדברים בהם לשון הרע, וזהו הלשון המדוברת בבתי ישראל, שמדברים על פלוני, שמדברים רע על בני אדם. והוא לפי שיש לו לאדם עין הרע, שמסתכל על השני בעין לא טובה, 'א' שלעכטער קוק אויף דער מענטש'.

כל העולמות, כמו שנאמר (ירמיה לג, כה), 'כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי'.

'דאס' איז דער גרעסטער רצון הבורא, זהו רצון הבורא הגדולה ביותר, הנחת רוח הגדול ביותר שיש להשי"ת מעבודת האדם זהו מלימוד התורה. כמו שמבואר בדברי חז"ל ובזוה"ק, שהתורה משפיע על העולם כל הטובות וכל החסדים.

הניסיון של האדם הוא, האם הוא עוסק בתורה לפי שאין לך דבר קדוש בעולם מהתורה, או שמא הוא עוסק בתורה כי הוא אוהב ללמוד ויש לו חשק ללמוד תורה, ואביו או חמיו מחזיקים אותו.

ההבדל בין 'עד' שמים ל'מעל' שמים'

כל מי שעוסק בתורה, גם כשיש חסרון בכוונתו, יש בזה דברים גדולים, אבל אינו דומה התורה שלומדים מתוך הכוונה הראויה, כדי לקיים רצון הבורא, 'ס'איז אינו דומה תורה וואס מ'לערענט מיט טיפערע און מיט העכערע כוונות וואס דער רצון

בתים שמדברים לשה"ר

הבנים

שבבית זה שומעים לשונות אלו, והם רגילים תמיד לדבר בלשון זו. ומאחר שכן הוא מדבר בביתו, הרי שהנהגה זו עוברת לבניו ולבני בניו.

אוחזים מעשי אבותיהם בידיהם

זהו הביאור ב'אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם'. שכן 'אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם' אין הכוונה דווקא כשהוא הולך לקלויסטער ומשתחוה לעבודה זרה, אלא שכל חטא שעוברים אפשר ושייך שתהיה בו הענין של 'אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם'.

ועל אלו ש'אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם' נאמר שהשי"ת הוא 'פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים'.

דבר זה צריך לידע כל אחד, שכאשר האדם נותן רשות בביתו על ענין אחד של חטא שיהיה בו ענין של הפקרות, 'ער לאזט אין שטוב אַ הפקרות אויף געוויסע חטאים', הוא גורם בזה לא רק שחטאיו יהיו שטר חוב לארבע דורות, אלא שהוא זה שמלמד את הארבע דורות שיהיו 'אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם'.

לדוגמא, כשרואה אחד שמשיא את בניו בהרחבה הוא אומר עליו שהוא גנב, ולמה הוא משיא את בניו כמו אחד העשירים, לפי שהרבה אנשים השקיעו את כספם בידו, ולכן הוא עושה חתונה גדולה ועשירה. או כשאחד קונה איזה דבר יקר הוא אומר שמן הסתם ריחמו עליו ונתנו לו במתנה חפץ זה, לפי שיש לו עין רעה על כל ענין, 'ער האט אַ שלעכטער קוק אויף יעדער זאך'.

והנה יש בתים שבורים, 'ס'איז דא געפאלענע שטיבער', שהלשון שם הוא רע, והעין היא רע. ובוודאי שיש בהנהגה זו חטאים גדולים במה שאינם יכולים לראות בטובת השני, 'נישט פארגינען יענעם'.

מידה רעה זו היא ממידותיו של בלעם הרשע, כמו שאמרו חז"ל. מידה מגונה זו איננה רק מידות של גוים, אלא מידות של גוי רשע, רשע שברשעים, של בלעם הרשע. ואולי גוי רגיל אין בו המידה הרעה הזו כל כך, והוא רק ההנהגה של תלמידיו של אדם הרשע.

אויסטערלישער כוח, מיר פארשטייען נישט, ס'איז איבערמענטשליך, שהאדם אינו יכול להשיג דבר זה, אלא שאנו רואים רק מה שנאמר בתורה במפורש.

זכות האדם נמשך לדורות כמו

שנלמד ממצרים

וכן אנו רואים בפסוקים נוספים שנאמר (דברים כג, ח), לא תתעב אדומי וגו' לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. שבגלל שלפני דורות רבים היה לנו טובה מהם, שהיינו גר בארצם, הרי שגם היום אלפי שנים לאחר אותו מעשה יש המצוה של לא תתעב מצרי.

שכן מצד הדין כמו שנאמר (פסוק ד), 'לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם, הרי שגם דינם של אנשי מצרים היה צריך להיות כן. אך אף על פי כן נאמר 'לא תתעב מצרי'. והטעם בזה הוא, 'כי גר היית בארצו', ולכן דור שלישי שלהם יבוא בקהל ה'.

השפעה של אלפי שנה

והנה מתי היינו גרים בארצם, לפני אלפי שנה. ובאמת

האיש הזה מלמד אותם להתנהג באופן שיקבלו את העונשים על חטאיהם, שגורם להם שיהיו 'אוחזין מעשה אבותיהם בדיהם'. ואילו היה מתנהג באופן הראוי, הרי שבניו אחריו לא היו 'אוחזין מעשה אבותיהם בדיהם'.

דבר זה אמר השי"ת לעם ישראל בעשרת הדברות.

עושה חסד לאלפי דורות

מאידך, נאמר בעשרת הדברות (שמות כ, ו) 'ועושה חסד לאלפים לאוהבי ולשומרי מצותי'. אין לנו השגה מהו אלף דורות, שאין בשנות העולם מאדם הראשון ועד היום אלף דורות, והכוונה בפסוק זה בתורה אין אנו יודעים בדיוק הכוונה מהו 'ועושה חסד לאלפים', 'וואס איז פשט אין די תורה ווייסען מיר נישט, מיר ווייסען נישט פונקטליך וואס דאס מיינט'.

אך אנו רואים בפסוק זה חסדי השי"ת, שכאשר האדם מקיים מצוות ועושה מעשים טובים, יש במעשיו הטובים כוח של חסד שיימשך לאלף דור. זהו כוח אלוקי שאין לנו שום השגה בזה, 'ס'איז אַ געטליכער כוח, אַ

און קדושה, ער איז קונה פאר זיינע קינדער און פאר זיינע לדורות לאלפים.

בשיהודי מתנהג טוב וכיאות וכנדרש, ידע שבזה

הוא קונה מדרגות של מצוות וקדושה. לא רק לעצמו, אלא שקונה קנינים לבניו ולדורות אחריו למשך אלפי דורות.

השפעת תשובתו של ראובן לדורות

בוא וראה ער כמה גדולה השפעת מעשי האדם לדורות.

חז"ל אמרו (ב"ר פד, יט), שהושע הנביא היה זה שאמר הפסוק (הושע יד, ג), 'שובה ישראל'. איך זכה לומר נבואה זו, לפי שהיה מבני בניו של ראובן בן יעקב, וראובן בן יעקב היה זה ששב בתשובה תחילה, שעסק בשקו ותעניתו, ובזכותו זכה הושע לומר נבואה זו.

הושע הנביא היה מאות שנים לאחר מעשה ראובן.

אלא שכך היא המידה של 'עושה חסד לאלפים', שבזכות מעשה התשובה שעשה ראובן זכה נכדו הושע להיות זה שאמר את הנבואה 'שובה ישראל עד ה'

שמחמת הנהגתם היו צריכים לאסור עליהם להיכנס בקהל ה'. אלא שמשום שלפני אלפי שנים כי גר היית בארצו, לכן יכולים לבוא בקהל ה'.

ומהו כי גר היית בארצו, שכשיעקב אבינו ובניו ירדו למצרים בשעת דוחקם, היה להם הצלה על ידי מצרים. וזה פשוט שפרעה לא עשה כן לשם שמים, ומה שהוריד פרעה את יעקב ובניו למצרים היה לפי שפרעה הזדקק ליוסף, שהיה המשנה למלך והחיה את כל הארץ. ולכן כיבדו במה שהוריד את יעקב ובניו.

נמצא, שלא היה זה חסד נפלא כל כך. אבל היה די בדבר זה כדי שלבני ארץ מצרים תהיה להם הזכות, שבמשך אלפי שנים יהיה כלפיהם המצוה של 'לא תתעב מצרי'.

זהו מידתו של הקב"ה 'עושה חסד לאלפים'.

אשרי לו ולבניו אחריו

"איז אז אַ איד פיהרט זיך גוט, ער פיהרט זיך ווי מ'דארף, זאל ער וויסען ער איז נישט נאר פאר זיך קונה מדרגות פון מצוות

זהו האושר של ימי הרחמים, וצריכים להבין הענין כדי לנצל כראוי את ימי הרחמים, דאס איז דער גליק פון די ימי הרחמים, מ'זאל פארשטיין אויסצוניצען וואס די ימי הרחמים זענען.

חשיבות התורה - הלימוד משכר מצוה

בפסוק במשלי (ג, טו), נאמר בשבח התורה, 'יקרה היא מפנינים וכל חפציו לא ישוו בה'. ואמרו בירושלמי שהכוונה היא גם לחפצי שמים. שכל המצוות אינן שוות לדבר אחד מן התורה.

כשאדם מקיים מצוה אחת, נפתחים לפניו אורות גדולים באופן שאין לשער, וחוכים עבור זה לשכר עצום באופן שאין לשער. כמו שאנו רואים מה שהיה אצל נבוכדנאצר הרשע, שהיה רשע מופלג ביותר, שהחריב את בית המקדש ורצח רבבות אלפי בני ישראל, א' היטלר איז ער געווען.

ואמרו חז"ל (סנהדרין צו.), שלפני שהיה מלך בבל היה הסופר של המלך הקודם של בבל, דער סעקריטער פון דער פריערדיגער מלך פון בבל, ומלך

אלוקיך, לפי שהשורש שלו היה אבי אבי אביו לפני מאות שנים, ראובן בן יעקב.

השפעת תשובת האדם לדורות

נמצא, שכאשר האדם שב בתשובה, לא רק שהוא מוזכר עצמו מהחטאים שיש לו, אלא שהוא פותח שערי תשובה ופתחי תשובה עבור דורותיו הבאים אחריו, וצריך האדם להתבונן מה שהולך כאן, זאל א' מענטש באטראכטען וואס דא גייט פאר.

אם חלילה לא ישוב בתשובה ויישאר מוכתם בחטאיו לפי שאינו עוקר את החטא, הרי שהשי"ת הוא 'פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים'. ואז לא די שעונש החטא נמשך לדורות הבאים אחריו, אלא שהוא זה שמכין להם את הבית קיבול, הוא הגורם שיהיו 'אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם' על ידי חטאיו.

אבל כשהאדם שב בתשובה, לא רק שהוא פוטר את עצמו מכל החטאים ומכל הזוהמא שדבקה בו במשך השנה, אלא שפותח דלתות תשובה לדורות הבאים.

נבוכדנאצר מרובה, והיה לו רשות
לאבד שאריתנו.

והנה, ממי מדברים, מדובר
ברשע נורא, נבוכדנאצר
הרשע. ולפי שהלך ארבע פסיעות
מחמת שהיה לו הרגש לכבוד
שמים, לאיזה שכר זכה עבור כל
פסיעה.

השכר לפי הקושי

מזה יש לנו להבין שאין לנו שום
השגה מהו החשיבות של
מצוה, שכאשר האדם משתדל
בטירחה עבור קיום המצוה, לפי
שקיום המצוה הזאת מגיע לו
בקושי, האם יש לנו השגה מהו
השכר המצוה הזאת. הלא זהו
למעלה מהשגתנו לגמרי, שעם
הראשים הקטנים שלנו אין לנו
שום השגה בדבר, 'אונזערע קליינע
קעפעלעך, אונז האבען נישט קיין
השגה אינגאנצען'.

השי"ת נותן השכר בשמים, ואין
לנו שום השגה מה
שנעשה בשמים, אין לנו שום
השגה בגודל החסדים שיש
בשמים, שהשי"ת הכין עבור כל
אחד מישראל שכר לאין שיעור
ולאין ערך.

בבל ביקש לכתוב אגרת לחזקיהו
מלך יהודה, ובאגרת השלומים
ממלך בבל למלך יהודה, כתבו ליה
הסופרים 'שלמא למלכא חזקיה,
שלם לקרתא דירושלם, שלם
לאלהא רבא'.

"קריינא דאיגרתא"

נבוכדנאצר היה סופרו של
בלאדן. ההיא
שעתא לא הוה התם, כי אתא
נבוכדנאצר אמר להו היכי
כתביתו, אמרו ליה הכי כתבינן,
ששלחו שלום לחזקיהו המלך,
ושלום לעיר ירושלים, ושלום
להשי"ת. אמר להו, קריתו ליה
אלהא רבא וכתביתו ליה לבסוף.
אמר להם, אלא הכי כתובו, שלם
לאלהא רבא שלם לקרתא
דירושלם שלם למלכא חזקיה.

אמרי ליה קריינא דאיגרתא איהו
ליהוי פרוונקא. רהט
בתריה, כדרהיט ארבע פסיעות
אתא גבריא וואוקמיה. אמר רבי
יוחנן אילמלא בא גבריא ודעמידו
לא היה תקנה לשונאיהם של
ישראל. ופירש רש"י, שלא היה
להם תקנה, שהיה שכרו של

שכר תורה ומצוות הם ללא גבול
וללא ערך

המצוה מאירה לעולמי עד באור
צחצחות

האם יש לנו השגה בגודל השכר שיתן לנו השי"ת עבור כל מעשה מצוה שנעשה. אם נבוכדנאצר זכה לשכר כזה עבור ארבע פסיעות, והרי יש בבריאה רבבות אלפי בני ישראל במשך כל הדורות, ויש עבורם מן המוכן שכר גדול. וכמו שלא חסר בשמים מקום לגלגל החמה ולכוכבי השמים, כך לא חסר שכר למקיימי מצוה.

כל זה מה שאנו רואים מתחת לרקיע, שכן השמש והירח והכוכבים נמצאים מתחת לרקיע. אבל מה שנעשה בשמים, זהו לאין שיעור ולאין ערך, שהוא הרבה יותר גדול ורחב ברבבות אלפי מונים ממה שאנו רואים בעינינו, וזהו שכר מצוה.

ומאחר שבירושלמי אמרו בגודל חשיבות התורה, שכל המצוות אינן שוות דבר אחד מן התורה. האם יכולים אנו לשער מהו גודל שכר התורה, הלא זהו דבר שאי אפשר לתאר כלל, 'קען מען זיך פארשטעלען וואס דער שכר פון תורה איז?! ס'איז

למה הדבר דומה, כשאנו מסתכלים השמימה ורואים את הכוכבים, אנו מדמים שכל כוכב הוא נקודה קטנה. אבל האמת הוא שכל כוכב הוא עולמות גדולים, וכל כוכב גדול מכל כדור הארץ, וגלגל החמה הוא פי כמה יותר גדול מהארץ.

מזה אנו רואים, שכשאנו רואים כדור גדול, 'אונז זעהן אַ גרויסע באל', כדור מעט יותר גדול מהכדור שהילדים משחקים בו, כדור שמשחקים בו במים, אבל האמת הוא שהחמה גדולה אלפי פעמים יותר מהארץ, וכשאנו מסתכלים השמימה נראה שיש שם מקום לרבבות אלפי שמש.

זה מה שאנו רואים בעיני בשר שלנו, אבל כשאחד מסתכל עם מיקראסקאפ, או שאחד יעלה מעל העננים לראות מה נעשה מעל הארץ, הרי שאפשר לתלות למעלה רבבות אלפי גלגלי חמה, 'ביליאנען זונען קען מען דארט אויפהענגען'.

אומפארשטענדל'ך וואס דער שר
פון תורה איז'.

גודל מעלת התורה

לבאר על פי פשטות מהו גודל
מעלת התורה, הנה אמרו
חז"ל (קידושין ל:), 'כך הקדוש ברוך
הוא אמר להם לישראל, בני
בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה
תבלין. ואם אתם עוסקים בתורה
אין אתם נמסרים בידו'.

ואמרו חז"ל (ברכות יז:), 'אמר ליה
רב רבבי חייא נשים במאי
זכיין, באקרוי בנייהו לבי כנישתא,
ובאתנוי גברייהו בי רבנן, ונטרין
לגברייהו עד דאתו מבי רבנן'.

שכר נשים בחיים נצחיים

השאלה שם בגמרא היתה איך
זוכים נשים לחיים
נצחיים. ועל זה אמרו שם, בזה
שהנשים מביאות את בניהם לבי
כנישתא, שתינוקות של בית רבן
היו רגילין ללמוד לפני רבן בבית
הכנסת. ובזה שבעליהם הולכים
לבית המדרש, ששם שונים משנה
וגמרא, והן ממתינות לבעליהן
ונותנות להם רשות ללכת וללמוד
תורה בעיר אחרת, בזה זוכים
הנשים לחיים הנצחיים.

ויש להבין בשאלת הגמרא, כמו
ששואל בספר 'יערות דבש'.

מהו הכוונה בשאלה זו 'נשים
במאי זכיין'. הלא מלבד כמה
מצוות שהנשים פטורות מהן,
במצוות עשה שהזמן גרמא, אבל
בכל שאר המצוות שאין הזמן
גרמא הן מחויבות. וכמו כן השווה
הכתוב אשה לאיש לכל עונשין
שבתורה. שבמה שנוגע לאיסור
לאו, הנשים והאנשים שווים.
נמצא שהן חייבות ברוב המצוות
שבתורה, ומהו השאלה 'נשים
במאי זכיין'.

לכאורה היו יכולים לשאול גם
בזמן הזה אנשים במה
זוכים, מאחר שיש הרבה מצוות
שנוהגים רק בפני הבית וכן מצוות
התלויות בארץ, ובהם מצוות
הכהונה ומצוות המקדש. ולמה לא
שאלו 'אנשים בזמן הגלות במה
הם זוכים', מאחר שאין לו חלק
גדול מהתרי"ג מצוות, ולמה שאלו
רק לגבי הנשים נשים במאי זכיין.

ביאור היערות דבש'

ומבאר היערות דבש', וכן
מבואר בעוד מפרשים
כעין זה, שבכל המצוות שמקיים
האדם מקיימים בזה רצון ה'. ועל
ידי קיום המצוה מאירים אורות

הכוונה במאמר חז"ל 'בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין'. ועוד אמרו (סוכה נב:), שעל ידי התורה 'אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ', שהתורה משבר כוחו של היצר הרע.

על זה שאלו בגמרא 'נשים במאי זכיין'. בוודאי שנשים יש להן האפשרות לקיים את חלקן במצוות התורה, אבל עדיין יש סכנה גדולה לנשים, 'די נשים זענען זייער איינגעשטעלט מיט זייער חלק', לפי שיש להן יצר הרע, ואין להן דרך כיצד **לשבור** כוחו של היצר הרע, 'זיי האבען נישט די מיטלען צו **צוברעכען** דעם יצר הרע', שיש להם רק חלק הקדושה שיכול לחזקן כנגד היצר הרע. לזה שאלו 'נשים במאי זכיין', איך יוכלו לשבור כוח היצר הרע.

לזה אמרו חז"ל בתשובה, 'באקרויי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנווי גברייהו בי רבנן, ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן'. שעל ידי כן יש להן כוח וחלק בלימוד התורה של בניהן ובעליהן, והוא בבחינת 'יששכר וזבולון', שהנשים יש להן בחינת זבולון, וה'זבולון' והנשים זכיין שיש להן חלק וזכות בלימוד התורה.

גדולים בכל העולמות, והנשמה מאירה בקדושה ובאורות על ידי קיום כל מעשה מצוה. שעל ידי כל מעשה מצוה מתקדשת נשמת האדם וזוכה לאורות.

קדושה זו נותנת כוח לאדם לעמוד כנגד היצר הרע, לפי שהאדם גדל ומתחזק בקדושה ובהשגות, וממילא יש לו כוח לעמוד כנגד היצר הרע.

אבל עדיין אין זה כלי זיין כנגד היצר הרע, 'ס'איז נישט קיין וואפען אנטקעגען דער יצר הרע', שהרי זה רק 'כוח' כנגד היצר הרע, אבל אין זה עדיין 'כלי זיין' שמשבר ומנצח את היצר הרע.

היינו שקדושת המצוות מחזקים את האדם בקדושתו, ועל ידי כן יש לו כוח חזק יותר לעמוד כנגד היצר הרע, אבל היצר הרע נשאר כמו שהיה בכל כוחו, אלא שהאדם מתחזק על ידי אורות וקדושת המצוות ומתחזק כנגד היצר הרע.

בלימוד התורה יש תבלין מיוחד ששובר היצה"ר

אלא שבלימוד התורה יש כוח שישבור את כוח היצר הרע. כן מבאר היערות דבש. וזהו

על ידי ענין זה זוכות הנשים בכוח זה של התורה, המשבר כוחו של היצר הרע.

חומר ביטול תורה - חסרון הכוח כנגד היצה"ר

מלבד ענין זה שיש בלימוד התורה הכוח לשבור את היצר הרע, מצאנו בחז"ל חומר ביטול תורה, שאמרו (איכה רבה פתיחה ב), 'מציינו שויתר הקב"ה על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, ולא ויתר על מאסה של תורה'.

והכוונה במאמר זה כך הוא. שאפילו שבזמן חורבן בית המקדש הראשון עברו בני ישראל על העבירות החמורות ביותר, אבל אילו היה לימוד התורה חשובה בעיני ישראל, הרי שקדושת התורה היתה מאירה בהם, וכוח התורה היה מאיר בהם, שהיו למדים מהתורה דרכי ה' ורצון ה', עד שהיו באים לתשובה על כל מה שחטאו.

ע"י קדושת התורה זוכים לתשובה

אך כשראה השי"ת כביכול שיש בבני ישראל ביטול תורה, שהתורה איננה חשובה בעיניהם,

אז הענישם על שלושת העבירות, לפי שכביכול ראה שלא יבואו לידי תשובה, 'דער אייבערשטער האט געזעהן כביכול, האט איינגעזעהן, אז דא וועט נישט קומען צו קיין תשובה'.

כל זה לפי שמה שמביא את האדם להשגה והבנה מהו תפקידו בעולם, הוא על ידי מה שהאדם עוסק בתורה, שקדושת התורה, ומה שילמד דרכי ה' על ידי התורה, בזה יוכל לבוא לידי תשובה.

לכן אילו היו בני ישראל היו עוסקים בתורה היה השי"ת מוותר על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים. והכוונה איננה שהיה מוחל להם על זה, אלא שאילו היה לבני ישראל חשיבות התורה היה ממתין במידת ארך אפים על שלושת העבירות..

חומר ביזוי ת"ח שבזה סוגר שערי תשובה

ועוד אמרו חז"ל (שבת קיט:), 'לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבזו בה תלמידי חכמים', והוא כענין הזה. שהרי ירושלים נחרבה בחורבן בית המקדש

כשמדברים כנגד תלמידי חכמים, זה מעכב את השפעת התורה בכלל ישראל. וכשבנינו ובני משפחתנו, או שאר סובביו שומעים את האופן בו הוא חושב על תלמידי חכמים מתוך בוז וביטול, זה עוקר את כבוד התורה, 'דאס איז אפגעריסען כבוד התורה'.

ועל ידי זה שהאדם מתנתק מכבוד התורה, בזה הוא מתנתק מהחיות של הכלל ישראל, 'דאס איז אפגעריסען דעם נערוו פון חיים פון דעם כלל ישראל'.

כבוד תלמידי חכמים - סגולה לבנים טובים

אנו רואים שיש תלמידים שחלילה אינם מצליחים בישיבות, ויוצאים לתרבות רעה ח"ו. אבל אילו היה כבוד התורה בביתם אפשר שאפילו אם הבנים לא היו מצליחים בתלמודם בישיבות - ויש להסתפק בדבר - שיתכן שלא היה מצליח כל כך.

אלא שבאמת אפשר שאם הבן היה שומע בביתו כבוד התורה, והיה יודע ומכיר מהו חשיבות התורה, אפשר שהבן היה משים ליבו יותר ללימוד התורה, לפי שלימוד התורה היתה יותר

הראשון על מה שחטאו בעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. ובבית המקדש השני על שנאת חינום. ומהו הכוונה 'לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביוזו בה תלמידי חכמים'.

והביאור בזה הוא, שעל ידי ביזוי תלמידי חכמים נסגרה בפניהם דרכי התשובה, מאחר שלא כיבדו תלמידי חכמים, היינו **שלא החשיבו את התורה כראוי**. מחמת כן נסגרו בפניהם כל שערי התשובה, וביזוי התלמידי חכמים יש בזה משום אפיקורסות וגרם לחורבן בית המקדש.

ביזוי ת"ח מעכב השפעת התורה לעולם

מזה יש לנו ללמוד שכששומעים בזמננו דיבורים של ביזוי תלמידי חכמים, זה מבטל תלמיד חכם זה, וזה מבטל רב אחד, וזה מבטל רבי אחד, יש לדעת חומרת הדבר, שהוא נכלל בתוך הכלל של ביזוי תלמידי חכמים, מה שמנע השפעת התורה בכלל ישראל, 'דאס האט אפגעהאקט די השפעה פון תורה אין דעם כלל ישראל'.

כשהאדם מבזה תלמידי חכמים,

שפיכות דמים, ולא ויתר על מאסה של תורה'.

ואמרו עוד 'לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביוזו בה תלמידי חכמים', ומי שמאמין בדברי חז"ל, איך יכול לצאת מפיו זלזול בתלמידי חכמים. אפילו שאותו תלמיד חכם מתפלל בנוסח אחר מתפילתו, האם התלמיד חכם חייב להתפלל כפי הנוסח שלו, וכי מה בכך באיזה נוסח הוא מתפלל.

אילו היה יודע מהו חשיבות התורה, בוודאי שהיה שומר את פיו מאוד, ואילו היה נכשל בדיבור בגנות תלמיד חכם היה רץ לשטוף את פיו במים חיים, 'ער וואלט אויסגעשווענקט די מויל מיט מים חיים', מאחר שמפיו יצא איזה זלזול בתלמידי חכמים.

עונש המזלזל בת"ח - על שלשים ועל רבעים

מי שמזלזל בתלמידי חכמים נכלל חלילה בענין של 'פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים'. שכן כשהבנים שומעים דיבורים אלו, הרי שסם המוות זה של ביזוי התורה נכנס בבנים, ואז הם 'אוחזין מעשה אבותיהם

חשובה בעיניו, ולא היה נתפס להבלים שנמצאים בראשו, מאחר שהוא יודע מהו חשיבות התורה.

גם אם ח"ו הבן לא היה מצליח בלימוד התורה, אבל עדיין אם היה יודע מהו חשיבות התורה, והיה יודע שיש ענין של יששכר זבולון, ויש ענין של נשים במאי קא זכין, שיש מציאות לזכות בתורה גם מי שמוחו לא יועד להיות למדן גדול. אך עדיין יכולים לזכות לחלק בתורה, על ידי מה שיהיה לו אהבת התורה וכבוד התורה, ואז היה נשאר יהודי כשר, ובניו היו יכולים לגדול גדולי ישראל.

הרבה גדולי ישראל נולדו להורים פשוטים

וכן מצאנו הרבה גדולי ישראל שגדלו אצל אבות שהיו אנשים פשוטים, אבל הם היו תמימים והיה להם אהבת התורה.

אך כשחסר כבוד התורה וחסר חשיבות התורה, בזה באים להפסד גדול, וכמו שגילו לנו חז"ל 'מצינו שויתר הקב"ה על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל

בידיהם', ועל ידי כן יש פוקד עון אבות.

להכיר בחשיבות של ימי הרחמים

צריכים למלאות כראוי את ימי

הרחמים, לידע ולהכיר החשיבות של ימי הרחמים לבני ישראל, ולהאמין בדברי חז"ל ובתורה שבכתב כפשוטו. לידע מהו חומר החטא כמו שאנו למדים בדברי חז"ל, ולידע מהו כוחה של תשובה, ומהו תכלית הבריאה.

יעזור השי"ת שיפתח את ליבנו

שיהיה 'אני לדודי ודודי לי', ונזכה לכתיבה וחתימה טובה.

אמנם בבית ששומעים בו כבוד התורה, שמחשיבים כל העת תלמידי חכמים, ושומחים כששומעים על פתיחת עוד ישיבה, שבישיבה לומדים היטב, ושפגש בבחור מתמיד ותלמיד חכם ובעל מידות טובות ובעל מידות ישרות, בבית ששומעים בו כבוד התורה וחשיבות התורה, על ידי כן זוכים ל'עושה חסד לאלפים'.

ערב ראש השנה תשנ"ג

"למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך" - איך זוכים

במשפט

לעשרן, ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן, שאין יכולין לצאת כאחד". באופן זה עוברים לפניו כל בני העולם לדין.

"ריש" לקיש אמר כ'מעלות בית מרון', "ופירש רש"י, "הדרך קצר, ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה, שהעמק עמוק משני צידי הדרך". ולכן אם הולכים זה לצד זה יש חשש שמא יפול האחד מההר, ולכן הולכים שם רק זה תחת זה, וכך עוברים כל בני העולם לדין.

"רב" יהודה אמר שמואל, כחיילות של בית דוד". ופירש רש"י, "כבני מרון, כבני חיילות של מלך, מרון לשון מרות ואדנות, וכך היו מונין אותם יוצאים זה אחר זה, בצאתם למלחמה".

אעפ"כ יכולם נסקרין בסקירה

אחת'

ואמרו בגמרא, "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, וכולן נסקרין בסקירה אחת". שאפילו

כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון

עומדים אנו עכשיו קודם יום הדין, קודם ראש השנה, בראש השנה עומדים הכל לדין, וכמו שנאמר (ק"ט, צ"א), "למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך".

שנינו במסכת ראש השנה (טז.), "בארבעה פרקים העולם נידון וכו', בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון".

בראש השנה נידונים כל בני העולם, הן בני ישראל והן אומות העולם, וגם המלאכים, והדין הוא באופן של 'עוברים לפניו כבני מרון', "שנאמר, היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם".

ביאור מהו "כבני מרון"

ומהו 'כבני מרון', אמרו בגמרא (יח.), "מאי כבני מרון, הכא תרגימו, כבני אמרנא". ופירש רש"י, "ככבשים שמונין אותן

מה שהדין הוא באופן ש'עוברין לפניו כבני מרון' ולא כולם יחד, לפי שזהו חסד ה' שיעמדו למשפט, כלשון הפסוק 'למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך'. כי האמת הוא שהשי"ת אינו צריך כלל שיעמדו לפניו לדין, שהמלך האדיר אינו צריך שיעמדו לפניו למשפט, שהרי אם לא יבוא יביאוהו בעל כורחו, ואי אפשר להימלט ולהיסתתר.

מחסדי ה' שדנים את האדם כאילו הוא היחיד בעולם

רק שהוא מחסדי השי"ת שמעמידנו למשפט ומעניק לנו החסד שנעמוד למשפט "למשפטיך עמדו היום". "כי הכל עבדיך", כי אנו חפצים לקבל על עצמנו עול מלכותו יתברך.

יש לנו לדעת, שאכן כל אחד עובר לפני השי"ת 'כבני מרון'. וכשהקב"ה דן את האדם הוא דן אותו ביחידות כאילו אין עוד אנשים בעולם, אפילו שאצלו 'כולם נסקרין בסקירה אחת'. אבל המשפט שדנים את כל אחד, הרי זה דין שדנים אותו כאילו אין שם עוד אנשים.

שכל אחד עובר אחד אחרי השני, אבל כולם נסקרין בסקירה אחת. אמר רב נחמן בר יצחק, אף אנן נמי תנינא, היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם וכו'.

'היוצר' רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם, 'שהשי"ת שברא את כל העולם בוחן את כל בני האדם בסקירה אחת, ואז מבין לכל מעשיהם. שאף על פי שיש ענין שיהיה המשפט דווקא בזה אחר זה, אבל השי"ת דן את הכל בסקירה אחת.

ההבדל בין דין בשר ודם לדין שמים

ביאור הדברים כך הוא, שופט בשר ודם או דיין שמגיע לפניו כמה דינים יחד, כשהוא דן משפט אחד, אסור שמוחו תתעסק עם המשפט השני, כי כל ראשו ולבו צריכים להיות שקועים במשפט זה. וצריכים לחשוש שאם יתעסק במחשבתו במשפט אחר, לא יצא המשפט הראשון כדינו, כי המשפט יכול לצאת משפט צדק רק כשהדיין ישקיע את כל כוחו וכל חושיו במשפט זה. אבל אצל השי"ת, 'הכל נסקרין בסקירה אחת', שהשי"ת בכוחו לדון את כולם בסקירה אחת.

בתפילת נעילה - הקב"ה מתקרב לישראל

השי"ת מבקש מהרשעים שיעזבו את דרכיהם

בתפילת נעילה אנו אומרים, **"ואתה ברחמיך הרבים רחם עלינו, כי לא תחפוץ בהשחתת עולם"**. היינו שאף על פי שיש בעולם הרבה חטאים, שמחמת החטאים אפשר שדינו של העולם הוא שישחיתוהו, אבל השי"ת אינו חפץ בכך, **"שנאמר דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב"**, שהשי"ת מתקרב לעולם, כדי שישונו בתשובה.

אילו היה השי"ת דן את העולם רק במידת הדין, לא היה השי"ת מתקרב לבני ישראל, שמאחר שדין העולם הוא להיחרב, היה השי"ת עושה דין זה. אבל השי"ת מתקרב לבני ישראל, כי אין השי"ת חפץ בהשחתת עולם.

כי לא יחפוץ במות המת

בנוסח התפילה מובא עוד פסוק ששלח לנו הבורא על ידי עבדיו הנביאים לעורר את בני ישראל לתשובה, המוכיח גודל רחמי הבורא יתברך: **"ונאמר, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישב אל ה' וירחמהו ואל אלוקינו כי ירבה לסלוח"**,

ואנו מוסיפים ומבקשים ברחמים: **"ואתה אלוך סליחות חנון ורחום, ארך אפים ורב חסד ואמת, ומרבה להיטיב, ורוצה אתה בתשובת רשעים, ואין אתה חפץ במיתתם"**. השי"ת חפץ לא רק בתשובת מי שאינו רשע שנכשל בחטא, אלא גם לרבות את תשובת הרשעים, **"שנאמר, אמר אליהם חי אני נאם ה' אלוקים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחי"**.

הקב"ה נשבע שחפץ בתשובת הרשע

בפסוק זה יש שבועה שהשי"ת נשבע, שכן **"חי אני"**, הוא לשון שבועה, שהשי"ת אינו חפץ במות הרשע, כי אם בשובו בתשובה ויזכה לחיים. **"ונאמר שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל. ונאמר החפץ אחפוץ במות הרשע נאם ה' אלוקים הלא בשובו מדרכיו וחי"**. ונאמר כי לא אחפוץ במות המת נאם ה' אלוקים והשיבו וחיו".

בתפילה זו אנו מתחננים לפני השי"ת שנזכה

**האלה הזאת והתברך בלבבו
לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות
לבי אלך למען ספות הרוה את
הצמאה".**

על איש זה נאמר לא יאבה ה'
סלוח לו, והנה לא נתפרש
מהו החטא שחוטא איש זה, אלא
מדבר הפסוק ממי שאומר שלום
יהיה לי, שהוא הולך כנגד כל
המהלך של הבורא. שהוא לשוב
אל ה' וירחמהו. (כאן חסר בהמשך
ההקלטה).

ההתגלות שנפעלת ע"י השופר

עומדים אנו עכשיו לפני הימים
הנוראים, יום הדין,
ומה יעשה האדם כדי שבעת
המשפט יעלה זכרונו לטובה. על זה
אמרו חז"ל (ר"ה טז.), 'אמרו לפני
בראש השנה מלכיות זכרונות
ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני
עליכם זכרונות כדי שיעלה
זכרוניכם לפני לטובה, ובמה
בשופר'.

הענין של זכרונות הוא שאנו
מבקשים שהשי"ת
יסתכל עלינו בזיכרון טוב, וכיצד
זוכים לזה - זהו על ידי השופר.

לתשובה, שהרי השי"ת אינו חפץ
במות הרשעים, כי אם שישונו
בתשובה ויחיו. כמו שהבאנו כמה
פסוקים על ענין זה.

אין סליחה למי שהולך נגד המהלך של חרטה ותשובה

אך מאידך אנו מוצאים ענין אחד
שעליו נאמר 'לא יאבה ה'
סלוח', שנזכר בפרשת נצבים,
שנאמר (דברים כט, יט), **לא יאבה ה'
סלוח לו**, שאף שלכל החוטאים
השי"ת מבקש לסלוח, אבל יש
חוטא אחד שאין רצון ה' במחילתו.

ומהו החטא הנורא שעליו נאמר
דבר חמור זה - ההיפך
הגמור של כל הפסוקים שהוזכרו -
הפסוק מדבר שם לאחר התוכחה
הנוראה שנאמר בספר משנה
תורה, התוכחה שתבוא כשלא
ישמעו בקול ה', ויש לך אחד שלא
שת ליבו לכל התוכחה, כמו
שנאמר שם: **"פן יש בכם איש או
אשה או משפחה או שבט אשר
לבבו פנה היום מעם ה' אלוקיני
ללכת לעבוד את אלהי הגוים
ההם. פן יש בכם שורש פרה ראש
ולענה. והיה בשמעו את דברי**

מלכיות זכרונות שופרות - רק

מדרבנן

והביאור במה שאנו אומרים
במוסף של ראש
השנה מלכיות זכרונות ושופרות,
מפורש בגמרא שזהו רק דין
מדרבנן ולא מן התורה.

ואמרו בגמרא, שהשי"ת מבקש,
"אמר הקב"ה, אמרו לפני
מלכיות זכרונות ושופרות". ויש
להבין ענין זה, שאם הדין רק
מדרבנן, מה שייך לומר על זה
"אמר הקב"ה, אמרו לפני מלכיות
זכרונות ושופרות".

ושופרות עיקרו הוא מדאורייתא,
אלא שהאמירה של הברכות ושל
הפסוקים הוא תיקון שתקנו
חכמים, אבל עצם הדבר של
"שתמליכוני עליכם", להשתדל
שיעלה זכרונכם לפני לטובה,
ענינים אלו נפעלים בראש השנה
זה מרומז בתורה, והכל נכלל
בשופר. אלא שכדי שהדברים יעשו
יותר רושם עלינו תיקנו חכמים
שיהיה הענין של 'מלכיות זכרונות
ושופרות' באופן של 'אמרו לפני',
שיהיו באמירה.

להביא לימות המשיח

והנה הפסוקים שאנו אומרים
בשופרות אנו אומרים
פסוקים של השופרות שהיו בזמן
מתן תורה, ושופרו של משיח.
והיינו להתגלות שהיה בזמן מתן
תורה, והתגלות כבוד שמים
שתהיה בימות המשיח, התגלות זו
תהיה דווקא על ידי השופר.

וכמו כן הענינים של 'שתמליכוני
עליכם', ולהשתדל שיעלה
זכרונכם לפני לטובה, נכללים
בשופר, וענין זה מתגלה על ידי
אמירת הפסוקים של השופרות
שהיו בזמן מתן תורה, שבשעת
ההתגלות שהיתה שם היו
שופרות. וכמו כן ההתגלות כבוד

הכל נכלל בשופר - אלא שתיקנו חז"ל גם באמירה

והכוונה בזה הוא, שבהמשך
הגמרא אמרו מהות
הענין של מלכיות זכרונות
ושופרות, 'מלכיות כדי שתמליכוני
עליכם, זכרונות כדי שיעלה
זכרונכם לפני לטובה, ובמה
בשופר'.

והביאור בזה היינו שהאדם
שמקיים מצות שופר
ושומע קול שופר נכלל כל הענין
הזה בכוחו של קול השופר, ותיקנו
חכמים **שיאמרו** פסוקים אלו, לפי
שהענין של מלכיות זכרונות

ולרעוד, 'אונז וואס מיר ליגען
ביים חטא, וואס מיר טוהען
טאקע זינדיגען מיט כל מיני
עבירות, וואס פאר א מורא און
ציטערניש וואלט אונז געדארפ
אנכאפען'.

מעשה הנורא של רבי אמנון

אכן אנו רואים המורא ופחד
שראו אצל צדיקים
וקדושים, כמו שפירש לנו רבי
אמנון בעל מחבר הפיוט "ונתנה
תוקף", שמשום שפיו דיבר איזה
דיבור לפני המלך תחת לחץ ודחק
נורא איזה דיבור שלא היה צריך
לדבר, הסכים שיעברו עליו כל
היסורים הנוראים.

רבי אמנון היה גאון גדול ואיש
קדוש, והיה גם חכם גדול,
והיה מקורב למלך הגוי. ובדורות
הקודמים היה ענין הדת דבר
שתפס מקום נרחב מאוד, ומי שלא
הכניע עצמו לדת של המלכות היה
אחת דתו. שכן הענין של הדת היה
בו דגש גדול.

בכל מדינה שהיה שם מלך, היה
לו קפידה גדולה שכל אנשי
המדינה וכל בני המלכות ישתייכו
לדת המלך, ולפי שרבי אמנון לא
היה שייך לדת שלהם, דחק בו

שמים שתהיה בימות המשיח
תהיה גם כן על ידי השופר.

אימת הדין של המלאכים והצדיקים

כל הענינים הללו נפעלים בראש
השנה, ולכן אנו רואים
שבשמים יש פחד נורא, כמו שאנו
אומרים 'ומלאכים יחפזון וחיל
ורעדה יאחזון', שבראש השנה
באים המלאכים לפחד ומורא.

האדם שלמרות כל הפחד הזה
וכל הענינים האלו נשאר
בקריירות, נכלל בתוך הבחי' של כי
בשרירות לבי אלך', שעליו נאמר
'לא יאבה ה' סלוח לו', האדם
שאנו מתרגש בימים אלו, ימים
שמלאכים יחפזון וחיל ורעדה
יאחזון, אין רצון לסלוח לו.

צריכים להתבונן בדבר, מהו
הפחד הגדול של
המלאכים, שהרי לכאורה
המלאכים אין להם יצר הרע ואינם
חוטאים, ובכל זאת גם הם עומדים
בדין, וגם לגבי המלאכים יש איזה
מקום של דין ומשפט, ולכן 'וחיל
ורעדה יאחזון'.

אם כן, אנו שמשוקעים בחטאים,
וחוטאים בפועל בכל מיני
חטאים, עד כמה יש לנו לירא

המלך שיעבור לדת שלהם, שיצא לשמד רח"ל, 'זיך שמדין' רח"ל.

נוראים ביותר, עבור דיבור אחד שדיבר שלא כהוגן.

דחקו בו המלכות

הכל היה כדי לכפר על דיבור אחד שלא כראוי

רבי אמנון בוודאי לא הסכים לכך, אלא שפעם אחת כשהמלך דחק בו מאוד, וחשש להמרות פי המלך, שלא היה זה דבר פשוט להמרות פי המלך, שהיה בידו להרוג כל איש יחד עם כל בני משפחתו, ולאחר שהמלך הפציר בו להמיר את דתו פעם אחר פעם, ובכל פעם סירב. קרה שפעם אחת אמר למלך שהוא מבקש כמה ימים להתבונן בדבר - ובוודאי שלא היה לו אפילו הוי אמינא להמיר את דתו חלילה, אלא שביקש שיהיה לו מנוחת הדעת כמה ימים.

מזה יש לנו להבין באיזה אופן צריך שיהיה 'וחיל ורעדה יאחזון', שביקש שעל ידי העונש שייענש, בזה יכופר לו על הדיבור הנורא שדיבר.

אם כן, צריכים אנו להתבונן עד כמה צריכים אנו להיות מלאי פחד ומורא, אלא שאין אנו במדרגה זו של יראת שמים, שאצל הצדיקים היה בחינה של 'ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון', שזהו החיל ורעדה של המלאכים.

אמנם מי שאינו בא לשום פחד ומורא, שום דבר אינו נוגע בו, 'א' מענטש וואס בלייבט קאלט, ס'ריהרט איהם גארנישט', וגם בערב ראש השנה ממשיך ללכת בהרגליו כפי מה שהוא רגיל ללכת כל השנה, ללא מחשבה של תשובה, ללא המחשבה של 'למשפטיך עמדו היום' הרי זה נכלל בכלל זה האומר לעצמו 'שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך'.

אך כשחזר לביתו התבונן בדבר מה שהוציא מפיו, ונחרד לבו בקרבו, לפי שעל פי דיבורו נמצא שהטיל ספק באמונתו, שכאילו יש לו על מה להתבונן, וביקש שיטילו עליו עונש, שהוא העונש הנורא ביותר שיעבור האדם בעולם הזה, שיקצצו את ידיו ורגליו וגם את לשונו, על מה שדיבר פיו באופן כזה, ולכן לא ביקש רק שיהרגוהו, אלא ביקש למות מתוך יסורים

הצדיקים האות ת' של דיו, כדי שכאשר ירדו מלאכי החבלה לירושלים, בעת שיבואו הצרות על ירושלים בשעת החורבן, שהמלאכי חבלה יראו שיש ת' של דיו על מצחם, ת' מלשון תחיה, וזהו סימן שלא יגעו בהם לרעה, וסימן שקיימו כל התורה כולה מא' ועד ת'. ואילו על מצחם של רשעים ירשום ת' של דם, כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה בשעת החורבן.

'אמרה' מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם מה נשתנו אלו מאלו. 'אמר לה, הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים. אמרה לפניו רבונו של עולם היה בידם למחות ולא מיחו'.

נמצא שגם הצדיקים אינם צדיקים גמורים, לפי שהיה בידם להפריע לרשעים ולעצור בידם שלא יחטאו, ומשלא מחו נמצא שיש גם בידם החטא.

היה להם למחות

אמר לה, גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם'. מידת הדין אמרה לפניו, 'רבונו של עולם, אם לפניך גלוי, להם מי

העצה ליום הדין - זיכוי הרבים

אחד מהזכויות הגדולות שהאדם יכול לזכות לקראת יום הדין, ולעומת זה אחד מגדולי הפשעים שעל ידו יוכל האדם חלילה להתחייב ביום הדין, הוא כדלהלן.

בגמרא אמרו (שבת נה.), 'אמר רבי אחא ברבי חנינא, מעולם לא יצתה מידה טובה מפי הקדוש ברוך הוא וחזר בה לרעה. חוץ מדבר זה', דכתיב שהשי"ת אמר ליחזקאל הנביא, 'ויאמר ה' אליו עבור בתוך העיר בתוך ירושלים והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה' וגו'.

ת' על מצח הצדיקים - שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה

'אמר' לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל, לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו, שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה, ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה'.

השי"ת אמר לגבריאל שירשום האות ת', שהוא בפשטות כתיבה רוחנית שלא ראה כל אחד, ויכתוב על מצחם של

משתדלים בדבר זה, מחמת כן חזר בו השי"ת מטובה לרעה.

ובן אנו רואים שהמסית את השני לדבר חטא נענש בעונש יותר חמור ממיתתו של הניסית לחטא עבודה זרה, גם אם השני לא חטא עדיין בעבודה זרה, אלא שהסכים ללכת לעבוד עבודה זרה על ידי המסית, נהרג המסית. שכן להביא את השני לידי חטא הוא דבר חמור מאוד, כמו שנאמר בתורה בפרשת המסית.

אפילו שהיו צדיקים גמורים ממש

מבואר בדברי חז"ל בביאור הנבואה שנאמרה ליחזקאל, שעל ידי מה שלא מנעו את השני מחטא, ועל ידי כן נתנו לו להמשיך לחטוא, לא יועילו לו כל מעשיו הטובים, שהרי בנביאות דיחזקאל דיברו מצדיקים גמורים, שהשי"ת העיד עליהם שהם צדיקים גמורים, ולכן היו ראויים לאות ת' של דיו, ת' של חיים, ואעפ"כ חזר בו השי"ת לרעה, לפי שלא מחו ביד החוטאים ולא מנעו אותם מלחטוא.

ענין זה נוגע לכל אחד מישראל, למגדול ועד קטן, בין מי

גלוי. מנין לצדיקים לדעת שלא יקבלו מהם דברי המחאה, והיינו דכתיב זקן בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התיו אל תגשו' שינצלו הצדיקים.

הפטוק מסיים 'וממקדשי תחלו, וכתיב ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית, תני רב יוסף אל תקרי מקדשי אלא מקודשי, אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו'.

היינו שהשי"ת חזר בו מטובה לרעה. וכל כך למה, לפי היה בידם למחות ולא מיחו. ואפילו שלפי האמת הרשעים לא היו שומעים להם, ודבר זה היה גלוי לפני השי"ת, אבל להם לא היה גלוי דבר זה, ולכן נענשו.

הקב"ה חזר בו

מבואר בדברי הגמרא שעל דבר זה שמביאים את השני לידי חטא, ואפילו מה שנותנים לשני להישאר במצב של חטא ואינם משתדלים להביאו לדרך הטובה, מחמת כן השי"ת חזר בו מטובה לרעה. שכשיש לאדם ברירה למנוע את השני מחטא ואין

בבית המדרש במזרח תלמיד חכם וצדיק, הרי שבחור צעיר זה משפיע על המתפללים.

מעשה טוב של נער קטן משפיע גם על הצדיק

זהו המציאות, שהעושה מעשים טובים הוא מאיר על האחרים, 'גוט'ס און מעשים טובים שטראלט ארויס', והוא מאיר גם על הצדיק. ועל אחת כמה וכמה על מי שאינו צדיק.

כשנכנס אדם מהשורה ורואה הנהגת בחור צעיר, שמצד אחד יושבים חבורה של אנשים לפני התפילה ומשוחחים בדברים בטלים, ומאידך יושב לו בחור צעיר בן שלוש עשרה שנה ועוסק בתורה, ונכנס אחד שיש בו מידת האמת לבית המדרש, ורואה איך שמצד אחד יושבים חבורה של אנשים לפני התפילה ומשוחחים בדברים בטלים, ומצד שני יושב לו בחור צעיר ולומד, מי שיש לו משהו של רוח של יראת שמים, הרי שהבחור משפיע עליו שיגש גם הוא לארון הספרים ויקח ספר וילמד בו.

אילו לא היה שם הבחור הזה, אפשר שהיה מצטרף גם

שהוא תלמיד חכם ובין מי שאינו תלמיד חכם.

כל אחד יכול להשפיע לטובה

והנה אין אנו מדברים על ללכת למנוע בידי המחללי שבתות שלא לחלל שבת, שזה ודאי שלא ישמעו בקולם, אבל יש לנו ללמוד במידה טובה מרובה ממידת פורענות, כשהאדם נוהג מתוך יראת שמים, שמתפלל כראוי ועוסק בתורה, ואינו מדבר דברים בטלים ונוהר מדברי ליצנות, ואינו מזלזל בכבוד הבריות, כל הנהגה של כל אדם משפיע על חבריו.

גם בחור בן י"ג שנה, כשהוא נכנס לבית המדרש מתוך הכנעה ובעדינות הנפש, 'מיט אַ איידלקייט', ומקדים לבוא ולהגיע קודם התפילה, וניגש לארון הספרים ומוציא ספר ומתיישב על מקומו, ונוהר שלא להתיישב על מקום של השני, ומשקיע עצמו בספר, וניכר עליו שהוא לומד. וכשמתחילים להתפלל הוא נעמד במקומו ומתפלל כראוי מתוך הסידור.

הנהגה זו משפיע ועושה רושם גם על זקן תלמיד חכם כבן שבעים שנה. גם אם יושב

הטעם שמשם רבינו ע"ה היה כבד

פה

אנו מוצאים שמשם רבינו היה כבד פה, כמו שנאמר בפרשת שמות שאמר משה רבינו להשי"ת שהוא 'כבד פה'. וכתב בדרשות הר"ן ויש שהביאו כן בשם המדרש, שלכן עשה אותו השי"ת שיהיה כבד פה, כדי שכל השפעת משה רבינו על הכלל ישראל לא תהיה בכוח דיבורו, אלא על ידי מהותו של משה רבינו, על ידי הנהגתו ועל ידי יושר דברי האמת שלו.

זהו הכוח של תורה ומצוות מעשים טובים, שיש בהם כוח של אור קדוש, שבתורה ומצוות יש כוח של אור של קדושה, אור המאיר, שכל אחד נהנה מאור זה, וס'האט אין זיך א כוח אור, דאס איז אַ הייליגע לעכטיקייט ליגט אין אַ מצוה, ליגט אין תורה, וואס שטראלט ארויס, און יעדער איינער איז נהנה פון דעם'

אור זה נכנס בכל אחד ואחד, למגדול ועד קטן.

הוא לחבורת המדברים דברים בטלים, אבל כשרואה שני סוגי האנשים כנגד עיניו, שמצד אחד יושבים מושב לצים, שכן כשיושבים חבורה של בני אדם ומדברים דברים בטלים הרי זה מושב לצים, ומצד שני יושב בחור צדיק, 'דא זיצט אַ ערליך קינד', הרי שרואה את המחזה מתרגש ממה שראה, ועושה כמעשי בחור.

אפילו מי שאין לו כשרון הדיבור יכול להשפיע

ומאחר שכן הוא, אם כן מי יוכל להעיד על עצמו שאין לו הכוח להשפיע טוב על אחרים, 'איז ווער קען זאגען אז ער האט נישט קיין כוח צו משפיע זיין', שכל אחד ואחד יש לו כוח להשפיע על אחרים.

אפילו מי שאין לו כוח הדיבור, שאין לו הכשרון, ואין מראהו מעורר דרך ארץ כדי שיוכל להשפיע בדיבור, אבל על ידי הנהגתו הטובה, בהנהגה ישרה, יש לו הכוח להשפיע טוב על האחרים, שכן הנהגת האדם בהנהגה ישרה זהו המשפיע הגדול ביותר.

טובות ויראת שמים, עדינות הנפש,
'איידלקייט'.

מי שמשפיע לטובה זוכה והכל
נהפך לטובה

כי נר מצוה ותורה אור

התורה מביא את האדם לכל
הטוב, וקדושת התורה
גדולה מקדושת כל המצוות, כמו
שנאמר 'כי נר מצוה ותורה אור'.

המצוות הם בגדר של נר, ואילו
התורה היא אור, ואין
תחילת דינו של אדם אלא על דברי
תורה, שדנים את האדם עד כמה
ניצל האדם את זמנו לעסק התורה.

שנינו באבות (ב, כ), 'רבי טרפון
אומר, היום קצר
והמלאכה מרובה והפועלים
עצלים והשכר הרבה ובעל הבית
דוחק'.

היום קצר והמלאכה מרובה

חיי האדם בעולם הזה מוגבלים
הם, 'דער לעבען פון דער
מענטש איז באגרעניצט'. 'היום
קצר והמלאכה מרובה'. התורה
גדולה מאוד, 'והפועלים עצלים',
שיש לאדם העצלות שלא לעסוק
בתורה, אלא להעביר את הזמן עם
מאומה, 'פארברענגען די צייט מיט
גארנישט'. 'ובעל הבית דוחק',
השי"ת מצווה אותנו לעסוק

אם אלו אף על פי שהיו צדיקים
גמורים, אבל מחמת שהיה
להם למחות ולא מחו נהפך להם
מטובה לרעה. מידה טובה מרובה
ממידת פורענות, אם אחד מתנהג
באופן שמחזק את השני בלימוד
התורה ומביאו לידי קיום מצוות
ומביאו לידי דרך ה', כמה מסוגל
הדבר לשכר.

דבר זה יהפוך לו מרעה לטובה,
כי אם מחמת שהיה להם
למחות ולא מחו הרי שהפך מטובה
לרעה, כל שכן שהמחזק את השני
ומביאו לדרכי ה', מידה טובה
מרובה להפוך את הרעה לטובה.

חובת תלמוד תורה

בגמרא אמרו (קידושין מ:), 'אין
תחילת דינו של אדם
אלא על דברי תורה'. כשהאדם
עולה לעולם העליון ועומד לדין,
בראשונה מעמידים אותו לדין על
מה שחסר לו בדברי תורה.

זהו עיקר עבודת האדם, לימוד
התורה, כמו שנאמר בתורה
ובכל הספרים. ועל ידי לימוד
התורה גדלים בו אמונה, מידות

בתורה, 'אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה'.

כל גדלותו של האדם תלוי בעסק התורה, וכפי כמה שירבה לעסוק בתורה כך יגדל יותר, 'דער גאנצער וואקס פון מענטש איז תורה, וואס מער תורה אָ מענטש האט, וואקסט ער, דער גאנצער מענטש וואקסט'.

זה פשוט שעסק התורה צריך להיות כרצון ה', שלימודו תהיה עם מחשבה טהורה, תורה מתוך יראת שמים, שיהיה לימודו כמו שהשי"ת חפץ שיעסקו בתורה.

וכפי כמה שירבה האדם לעסוק בתורה ובקדושה כפי מה שצווה השי"ת, כך יגדל האדם יותר ויותר, 'דער מענטש וואקסט און ער ווערט גרעסער'.

כפי כמה שיגדל האדם בלימוד התורה, בפלפול התורה ובהבנת התורה, כך יגדל יותר ביראת שמים ובמידות, שהאדם גדל ביחד עם מה שהוא גדל בתורה, 'מיט די תורה וואקסט מיט דער גאנצער מענטש'.

ההתעוררות היום הדין

אנו עומדים עכשיו בימי הדין, 'למשפטין עמדו היום כי

הכל עבדיך' (תהלים קיט, צא). בראש השנה נפעלים אורות גדולים וענינים גדולים, 'אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות', זמן שהשי"ת מתקרב לבריאה כדי שיחזרו בני ישראל בתשובה, וכל שאר הענינים שנפעלים בימים נוראים.

מאידך, האדם שנשאר בקרירות ואינו מתעורר, על איש זה נאמר 'לא יאבה ה' סלוח לו', ובעיקר נאמר ענין זה חלילה על ימי הרחמים, שבימי הרחמים בזמן שהשי"ת מתקרב לבריאה, אם גם אז נשאר האדם בקרירות, אזי 'לא יאבה ה' סלוח לו'.

זמן של אורות נפלאים

אנו רואים שפסוק זה נאמר בשעה שכרת השי"ת הברית עם בני ישראל והזהירם על כל העונשים שיבואו על מי שיעבור על התורה, על זה נאמר שאם גם בשעה זו יהיה 'והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשירות לבי אלך', על זמן זה נאמר 'לא יאבה ה' סלוח לו'.

כמו כן, כשעומדים בימים נוראים, זמן של אורות נפלאים, כשיש התקרבות נפלאה של כביכול לבריאה, אם גם בשעה

יהיה נחשב לפני השי"ת כאילו עשאו. וכמו שיש בחז"ל שעל ידי מה שהאדם מקבל על עצמו קבלות טובות נחשב לו בשמים כאילו עשאו כבר.

זהו הנהגה של הקב"ה במידת החסד ובמידת הרחמים, שרואים את האדם כאילו כבר עשאו, שאפילו שעדיין אינו ראוי לשכר קודם המעשה, אבל רואים את האדם שהוא עבד ה' ומסור לה', 'דאס איז אַ געטרייער'.

'כי הכל עבדיך', מאחר שקיבל על עצמו הרי הוא נחשב כבר לעבד ה'. ואת השכר יקבל בשעה שיעשה בפועל, אבל בשעת הדין הוא נחשב כעבד ה'.

מהרגע שקיבל ע"ע נקרא עבד ה'

'למשפטין' עמדו היום כי הכל עבדיך, שהכין את עצמו למשפט על ידי מה שמקבל עליו עול תורה, לעסוק בתורה באופן הראוי, לגדול בתורה כסדר ולא לכלות את הזמן לריק, 'גרעסער ווערען אין תורה און נישט פארברענגען די צייט', וכמאמרו של רבי טרפון.

זו נשאר האדם בקרירות, על זמן זה נאמר חלילה 'לא יאבה ה' סלוח לו'.

העיקר להתחזק בלזכות את הרבים

בעיקר צריך האדם להתחזק בשני ענינים אלו, לזכות את הרבים באופן הפשוט ביותר, על ידי מה שהנהגתו תהיה באופן הראוי, שיאיר מכל אחד תורה ומעשים טובים, מידות טובות והשקפות נכונות, 'ס'זאל ארויס שטראלן פון יעדער איד תורה און מעשים טובים', שיעמוד האדם במצב שיאיר ממנו כל הטוב, וזה מהפך מרעה לטובה.

בנוסף יש להתחזק בענין זה מה שתחילת דינו של האדם על דברי תורה, לידע שמה שהאדם גדל בכל דרגותיו הכל תלוי בלימוד התורה. התורה זהו הכוח של המים חיים שגורם לאדם שיגדל בכל עניניו.

לקבל ע"ע קבלות טובות

יש לקבל קבלות טובות בענינים אלו, והקבלות טובות בעצמם

ובזכות זה ידון אותנו השי"ת
 'למשפטיך עמדו
 היום', שאנו עומדים למשפט עם
 הרעדה והיראה כפי מה ששייך
 בדורנו, כמו שעומדים לפני משפט
 של מלך בשר ודם, ויקבל עליו
 עול תורה להתחזק בתורה,
 ושהתורה תגרום שנצמח בכל
 הענינים. ונזכה לכתיבה וחתימה
 טובה.